

Plac Kolegiacki 16/3

61 – 841 Poznań

Recenzja rozprawy doktorskiej ks. Andrzeja Zaniewskiego zatytułowanej „Katecheza integralna w kontekście nowej ewangelizacji w Polsce”. Szczecin 2020 napisanej w Instytucie Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Andrzeja Offmańskiego

I. Ocena merytoryczna

Głównym problemem rozprawy, jak zaznacza Doktorant, jest próba odpowiedzi na pytanie: „czym jest katecheza integralna i jak dokonuje się jej korelacja z ewangelizacją?”.(s. 12) We wstępie Doktorant stwierdza, że „katecheza integralna będąc syntezą katechezy krygmatycznej i katechezy interpretacyjnej to istotny obszar badawczy w celu ukazania jej skuteczności i aktualności” (s. 10) „Trzeba czuwać nad zachowaniem harmonii, właściwego kierunku integralności katechezy z ewangelizacją. Przejście od dyferencjacji do integracji w działaniach katechetycznych będzie stanowiło trzon opisywanego problemu badawczego”. I dalej „celem podejmowanego studium będzie ukazanie rzeczywistości, w wymiarze eklezjalnym i społecznym w kontekście wytycznych zaproponowanych przez Sobór Watykański II”.(s. 12) „Zostanie dokonana analiza metod i form katechetycznych minionych lat oraz zostaną nakreślone kierunki ich dalszego rozwoju i ewoluowania.”.(s. 12) „Postawiony problem w niniejszej rozprawie poprowadzi do sformułowania hipotez w świetle modelu katechezy ewangelizacyjnej, jako odpowiedzi Kościoła na potrzeby czasów” (s. 13)

Podstawę odpowiedzi, jak zaznacza Autor, na postawione pytanie będzie stanowiła analiza bogatej literatury. „Materiałem źródłowym (...) będą dokumenty Kościoła, szczególnie te podejmujące tematykę katechizacji i jej różnych wymiarów ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru integralnego ” (s. 13), a ich analiza „wykaże, iż katechetycy mający wpływ

na kształt posoborowej katechezy szczególnie w Polsce byli pionierami wyprzedzającymi epokę”.(s. 13)

Jako metodę pracy Doktorant wskazuje metodę analityczną jako wyjściową do formułowania wniosków, porównawczą, przewidywającą (porównującą). Pierwsza pomoże dokonać analizy obszaru badawczego, druga porówna wymiary i treści katechetyczne, „co z kolei przełoży się na sformułowanie prognoz wektorów katechetycznych. Zostanie przeprowadzona analiza materiałów historycznych i literatury współczesnej, następnie osiągnięte wnioski badawcze zostaną przedstawione jako propozycja współczesnego kierunku integralności katechezy oraz jej wpływu na katechezę o charakterze ewangelizacyjnym.” (s. 13)

Struktura rozprawy jest logiczna i czytelna. Składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych wykazem skrótów i wstępem, a zwieńczona zakończeniem, streszczeniem i zestawem bibliografii.

Rozdział pierwszy (s. 15 – 56), przybliżający posoborowe poszukiwania optymalnej katechezy, które doprowadziły na gruncie polskim do powstania katechezy integralnej, zdaniem Autora, da podstawy terminologii, ustali treść i zakres badawczy. Rozdział drugi (s. 57 – 90) przybliży założenia katechezy integralnej, jej cel i kierunki, istotę, podmiot i treść. Rozdział trzeci (s. 91 – 106) przedstawia rolę katechezy integralnej we współczesnej polskiej posłudze katechetycznej zwracając uwagę na wymiar społeczny, w duszpasterstwie parafialnym oraz ukazuje implikacje w szkolnym nauczaniu religii. Rozdział czwarty (s. 107 – 124) wskazuje kierunek podejmowanej dzisiaj nowej ewangelizacji, możliwości rozwoju tego zadania w kontekście katechezy z pozytywnymi i negatywnymi uwarunkowaniami nowej ewangelizacji.

Kończąc refleksję Autor dochodzi do wniosku: „Przeprowadzone badania wykazały, „mozaikę” obrazu polskiej katechezy, który ukazuje potrzebę katechizacji i ewangelizacji. Bogactwo metod i form realizacji jest różny (...).(s. 128) „Katecheza integralna jest całościowym programem, który wraz z nową ewangelizacją stanowi istotny element kształtowania się chrześcijanina”.(s. 131)

Lektura rozprawy pozwala odnieść wrażenie, iż Doktorant zna źródła i literaturę przedmiotu. Umiejętnie postawił problem, poddał wnikliwej analizie, uporządkował oraz stworzył całościowy obraz rekonstruujący.

Nasuują się jednak pytania i kwestie do dyskusji:

1. Na str. 20 w akapicie: „Pięćdziesiąt lat po Soborze...” Autor przywołuje synody na temat posługi słowa, wydarzenia naukowe oraz trzy dokumenty. Stwierdza: „W

Polsce także posiadamy bogaty zbiór naukowej literatury na ten temat”. W tym kontekście pojawia się stwierdzenie: „Brak podstawowej interpretacji problemów z zakresu katechetyki omawianych czasów Soboru i bezpośrednio po nim doprowadziły w konsekwencji do kryzysu w zakresie religijnym i moralnym”. Stwierdzenia nie zostały udokumentowane.

2. Autor posługuje się terminami: katecheza, katechizowanie, katechetyka, katecheza polska, katechetyka Polska, Katechetyka Polska (dla przykładu s. 10, 15, 29, 71, 76, 77, 79,80) - zakres pojęciowy nie zawsze jest spójny z terminem, wymaga doprecyzowania. Podobnie: „katecheza integralna służy ewangelizacji” (s. 13), „katecheza wymaga konfrontowania ze Słowem Bożym” (s. 14). Pozostając w płaszczyźnie terminologii widzę niezręczność stwierdzenia, mimo podkreślenia pionierskości katechetyków polskich zawartego na s. 127: „Autorzy zajmujący się katechezą integralną...”- ?
3. W podrozdziale I 1.3 Autor przedstawiając poszukiwania optymalizacji działań określa je dziejami katechezy integralnej. Na str. 40 stwierdza: „Czas uciemnienia Polskiej katechetyki...” (s.40) Był to niewątpliwie czas uciemnienia katechizacji i inicjatyw organizacyjnych, które jednak trudno identyfikować z refleksją naukową. W tym kontekście dopełnienia wymaga wspomnienie o podejmowanych inicjatywach tzw. katechezy zsynchronizowanej, publikacjach wnoszących nowe spojrzenie w katechezie i katechetyce po r. 1962. Przy przywołanym programie z 1971 r. pojawia się stwierdzenie: „Zdecydowanym pójściem naprzód” warte doprecyzowania w kontekście efektów finalnych i wpływu różnych tradycji katechetycznych w Polsce i spojrzeń katechetyków. Podobnie: „Do dzisiaj katechetyka czerpie ze wspomnianego programu wzorce”. Na jakość katechezy nie miała wpływu liczebność księży (s. 43 – 44).
4. Trudno zgodzić się ze stwierdzeniem trzeciego akapitu na s. 65 dotyczącego wykorzystania środków dydaktycznych. Na wyrost uważam stwierdzenia, że Sobór uporządkował kierunek katechezy (s. 55), Jan Paweł II naszkicował kierunek polskiej katechezy (s. 66), Niezręczności sformułowań: brylowały kierunki (s. 66), Sobór opowiedział się za kierunkami katechezy (s. 67).

II. Ocena formalna

Praca napisana jest poprawnie metodologicznie. Rozwój myśli jest jasny i uporządkowany. Język rozprawy jest komunikatywny, choć Autor miejscami rozprawę nazywa „elaboratem” (s. 40), a tok wypowiedzi przybiera formę bieżącej relacji.

W wielu akapitach następuje łączenie zagadnień (s. 30, 31, 33 – 34, 63,81), przeskoki myśli (s. 33 – 35).

Szkoda, że w przywoływaniu autorów, z wyjątkiem kilku zabrakło podania imienia.

Doktorant często referując zagadnienie przywołując autora, a w przypisie pojawia się inny – pośrednie cytowanie i wykorzystanie źródeł (dla przykładu s. 72,73, 77, 78, 81, 86, 97, 103). Brak rozróżnienia często co cytatem, co odesłaniem przy wskazaniu wielości stron (np. s. 10, 20).

III. Bibliografia

Bogaty zestaw bibliografii (s. 135 – 150) został ujęty w działach: Pismo Święte, dokumenty kościelne, literatura przedmiotu podzielona na: A. Katecheza integralna, B. Katecheza ewangelizacyjna, C. Nowa ewangelizacja; literatura pomocnicza, pomoce leksykograficzne i encyklopedyczne. Trójpodział literatury przedmiotu uwarunkowany jest zaistnieniem w jego tytule określonego pojęcia.

Zaprezentowany zestaw dokumentów i literatury został wykorzystany w sposób wybiórczy. Częściowo tłumaczy to Autor: „ Z uwagi na dużą ilość literatury i twórczość poszczególnych autorów została dokonana jej selekcja do potrzeb niniejszego opracowania” (s. 14).

IV. Wniosek

Mimo przedstawionych wyżej uwag i zastrzeżeń praca doktorska ks. Andrzeja Zaniewskiego stanowi niewątpliwie ważne opracowanie jednego z fragmentów życia i działalności Kościoła w Polsce po Soborze Watykańskim II.

Autor wykazał się opanowaniem warsztatu naukowego. Reprezentowany poziom refleksji naukowej zasługuje na uwagę. Wykazał się znajomością problemu, jasnym i logicznym przedstawieniem zagadnień, zdolnością analizy i syntezy.

Recenzowana praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia

14 marca 2003 r. Stawiam więc wniosek do Rady Naukowej Instytutu Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego o dopuszczenie ks. Andrzeja Zaniewskiego do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

